

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th March, 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA PSIXOLOGIK XOTIRANING RIVOJLANISHI

Xo'jayeva Nozima Qadamboyevna

Urganch Davlat Universiteti .

Pedagogika fakulteti Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabasi.

Annotatsiya:

Maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda psixologik xotiraning rivojlanishi va uning o'rganish usullari yozilgan.

Kalit so'zlar: Analitik-sintetik , daraxt, qo'g'irchoq, sanchqi, gul, telefon, shisha, qush, palto, lampochka, rasm, odam, kitob.

Аннотация: В статье описывается развитие психологической памяти у дошкольников и методы ее обучения.

Ключевые слова: Аналитико-синтетический, дерево, кукла, вилка, цветок, телефон, бутылка, птица, пальто, лампочка, картина, человек, книга.

Abstract: The article describes the development of psychological memory in preschool children and its learning methods.

Key words: Analytical-synthetic, tree, doll, fork, flower, phone, bottle, bird, coat, light bulb, picture, person, book.

Kirish: Uruntaeva Galina Anatolyevna maktabgacha yoshdagi xotiraning asosiy turi obrazli deb hisoblaydi. Uning rivojlanishi va qayta tuzilishi bolaning ruhiy hayotining turli sohalarida va birinchi navbatda kognitiv jarayonlarda - idrok etish va fikrlashda sodir bo'layotgan o'zgarishlar bilan bog'liq. Idrok, garchi u ongliroq, maqsadli bo'lsa ham, globalikni saqlab qoladi. Shunday qilib, bola asosan ob'ektning eng yorqin xususiyatlarini ajratib ko'rsatadi, boshqalarni sezmaydi, ko'pincha muhimroqdir. Shuning uchun maktabgacha yoshdagi bolaning xotirasining asosiy mazmunini tashkil etuvchi g'oyalar ko'pincha parcha-parcha bo'ladi. Yodlash va ko'paytirish tez, lekin tizimsiz. Bola ob'ekt yoki vaziyatning tarkibiy qismining bir belgisidan boshqasiga "sakrab o'tadi". Xotirada u ko'pincha

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th March, 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

ikkinchi darajali narsani saqlab qoladi va asosiy narsani unutadi. Fikrlashning rivojlanishi bolalarning umumlashtirishning eng oddiy shakllariga murojaat qilishni boshlashiga olib keladi va bu, o'z navbatida, g'oyalarni tizimlashtirishni ta'minlaydi. So'zda mustahkamlanib, ikkinchisi "tasviriylilik" ga ega bo'ladi. Analitik-sintetik faoliyatni takomillashtirish vakillikning o'zgarishini nazarda tutadi.

Asosiy qism: xotirasini o'rganish usullari Usul olimlar tomonidan ishonchli ma'lumotlarni olish usullari va vositalari bo'lib, ular keyinchalik ilmiy nazariyalarni yaratish va amaliy tavsiyalarni ishlab chiqish uchun ishlatiladi. Psixologiyada tadqiqotlarni matematiklashtirish va texnologiyalashtirish bilan bir qatorda ilmiy axborotni to'plashning an'anaviy usullari, jumladan kuzatish, suhbat, test o'tkazish ham o'z ahamiyatini yo'qotgani yo'q. Kuzatish empirik psixologik tadqiqotning asosiy usullaridan biri bo'lib, u muayyan sharoitlarda ruhiy hodisalarning o'ziga xos o'zgarishlarini o'rganish va bu hodisalarning ma'nosini topish uchun ularni ataylab, tizimli va maqsadli idrok etishdan iborat. Aralashmaslik usulning muhim xarakteristikasi bo'lib, uning afzalliklari va kamchiliklarini belgilaydi. Qadr-qimmat - xususan, kuzatish ob'ekti, qoida tariqasida, o'zini bunday his qilmasligi - kuzatish haqida bilmaydi va tabiiy vaziyatda o'zini tabiiy tutadi. Biroq, monitoring qilishda ba'zi qiyinchiliklar mavjud. Birinchidan, kuzatuv o'tkazilayotgan vaziyatdagi o'zgarishlarni ma'lum darajada oldindan ko'rish mumkin bo'lsa-da, ularni nazorat qilish mumkin emas va nazoratsiz omillarning ta'siri umumiy rasmni sezilarli darajada o'zgartirishi mumkin - buning yo'qolishiga qadar. kashfiyot tadqiqot maqsadi bo'lgan hodisalar o'rtasidagi faraziy bog'liqlik. Bundan tashqari, kuzatish kuzatuvchi pozitsiyasining sub'ektivligidan ozod emas: u vaziyatdagi barcha o'zgarishlarni to'g'rilashga qodir bo'lmagan holda, beixtiyor o'zi uchun eng muhim elementlarni ajratib ko'rsatadi, boshqalarni ongsiz ravishda e'tiborsiz qoldiradi - ko'pincha bir-biriga zid bo'lgan narsalarni. uning gipotezasi. Barcha ehtiyot choralariga qaramay, kuzatish har doim ma'lum bir sub'ektivlik bilan tavsiflanadi; u muhim faktni aniqlashga qulay munosabatni yaratishi mumkin, bu faktlarni kuzatuvchining kutishlari ruhida talqin qilishga sabab bo'ladi. Erta umumlashma va xulosalardan voz kechish, kuzatishni takrorlash, boshqa tadqiqot usullari bilan nazorat qilish kuzatishning ob'ektivligini oshirishi mumkin.

Kuzatish usulining kamchiliklari - bu sezilarli mehnatkashlik. Tadqiqotchini xulq-atvorning har bir ko'rinishi qiziqtirmasdan, faqat aniq tadqiqot vazifasi bilan bog'liq bo'lganligi sababli, u o'zini qiziqtiradigan xatti-harakatlar shakllarini yoki ruhiy

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th March, 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

holatlarni kutishga majbur bo'ladi. Bundan tashqari, xulosalarning ishonchligi uchun ma'lum bir xususiyatning xarakterli ekanligiga ishonch hosil qilish kerak, bu uzoq muddatli yoki takroriy kuzatishlarni, shuningdek, boshqa usullarni qo'llashni majbur qiladi. Suhbat - og'zaki muloqotga asoslangan ma'lumot olish usuli; so'rov usullari bilan bog'liq. Ob'ekt bilan jonli ikki tomonlama aloqada olingan empirik ma'lumotlar asosida tadqiqotchini qiziqtirgan munosabatlarni aniqlashni ta'minlaydi. Suhbat o'rganishning turli bosqichlarida va birlamchi yo'nalish uchun va boshqa usullar, ayniqsa kuzatish orqali olingan xulosalarni aniqlashtirish uchun ishlatiladi. Suhbatdan mohirona foydalanish juda qimmatli natijalar berishi mumkin. Bola 12 ta so'zdan iborat qatorni eslab qolish va to'g'ri ko'paytirish uchun bir necha urinishlar uchun topshiriq oladi: daraxt, qo'g'irchoq, sanchqi, gul, telefon, shisha, qush, palto, lampochka, rasm, odam, kitob. qator quyidagicha amalga oshiriladi. Uni har bir ketma-ket tinglagandan so'ng, bola butun qatorni takrorlashga harakat qiladi. Tajribachi bu urinish paytida bola eslab qolgan va to'g'ri chaqirgan so'zlar sonini qayd qiladi va yana o'sha qatorni o'qiydi. Shunday qilib, oltita ketma-ket marta, ular olguncha Olti urinishda seriyani o'ynash natijalarini ko'rsatadi. Bir qator so'zlarni yodlash natijalari grafikda keltirilgan, bu erda bolaning qatorni ko'paytirishga bo'lgan ketma-ket urinishlari gorizontol ravishda ko'rsatilgan va har bir urinishda u tomonidan to'g'ri takrorlangan so'zlar soni vertikal ravishda ko'rsatilgan. 1. 4 Maktabgacha yoshdagi bolalarda didaktik o'yinlar orqali xotirani rivojlantirish.

O'yin - bu qandaydir kengaytirilgan faoliyatni shartli modellashtirishga qaratilgan shaxsning faoliyati. O'yin bolaning rivojlanishi uchun katta ahamiyatga ega. Tasavvur qilish, harakat va his-tuyg'ularni o'zboshimchalik bilan tartibga solish qobiliyatlarini rivojlantiradi, o'zaro ta'sir va o'zaro tushunish tajribasi o'zlashtiriladi. O'yin faoliyatida bolaning aqliy fazilatlarini va shaxsiy xususiyatlari eng intensiv shakllanadi. O'yinda boshqa faoliyat turlari qo'shiladi, ular keyinchalik mustaqil ahamiyatga ega bo'ladi. O'yin aqliy rivojlanishning barcha jihatlariga ta'sir qiladi, bu ham o'qituvchilar, ham psixologlar tomonidan bir necha bor ta'kidlangan. Shunday qilib, A. S. Makarenko shunday deb yozgan edi: "O'yin bola hayotida muhim ahamiyatga ega, u kattalar faoliyati, ish, xizmatga ega bo'lgan ma'noga ega. Bola qanday o'yinda bo'lsa, u katta bo'lganida ko'p jihatdan ishda bo'ladi. Shuning uchun bo'lajak shaxsni tarbiyalash birinchi navbatda o'yinda sodir bo'ladi. Va aktyor yoki ishchi sifatida individual shaxsning butun tarixi o'yinning rivojlanishida va uning asta-sekin mehnatga o'tishida namoyon bo'lishi mumkin. O'yin faoliyati aqliy jarayonlarning o'zboshimchaliklarini shakllantirishga ta'sir qiladi. Shunday qilib,

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th March, 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

o'yinda bolada ixtiyoriy diqqat va ixtiyoriy xotira rivojlana boshlaydi. O'yin sharoitida bolalar yaxshiroq diqqatni jamlaydilar va ko'proq eslashadi. O'yinda bolaga eng erta va eng oson ongli maqsad qo'yiladi. O'yin shartlarining o'zi boladan o'yin holatiga kiritilgan ob'ektlarga, o'ynaladigan harakatlar mazmuniga va syujetga e'tibor qaratishni talab qiladi. Bolalar o'yinlarining xilma-xilligi tufayli ularni tasniflashning dastlabki asoslarini aniqlash qiyin. Mahalliy maktabgacha pedagogikada bolalarning o'yindagi mustaqilligi va ijodkorligi darajasiga asoslangan bolalar o'yinlarining tasnifi ishlab chiqilgan. Dastlab, P.F. bolalar o'yinlarining tasnifiga ushbu tamoyilga muvofiq yondashdi.

Didaktik o'yinlar - bu bolalarni o'qitish va tarbiyalash uchun pedagogika tomonidan maxsus yaratilgan qoidalarga ega o'yinlar turi. Ular bolalarni o'qitishning o'ziga xos muammolarini hal qilishga qaratilgan, lekin ayni paytda o'yin faoliyatining ta'lim va rivojlanish ta'sirini ko'rsatadi. Didaktik o'yinlar o'quv xarakteridagi vazifa - o'quv vazifasining mavjudligi bilan tavsiflanadi. Bolani o'yinga o'ziga xos bo'lgan o'quv vazifasi emas, balki faol bo'lish, o'yin harakatlarini bajarish, natijalarga erishish, g'alaba qozonish imkoniyati jalb qiladi. Maktabgacha ta'limning birinchi pedagogik tizimlaridan biri muallifi Fridrix Fröbel, boshlang'ich ta'limning vazifasi so'zning oddiy ma'nosida o'qitish emas, balki o'yinni tashkil qilish ekanligiga ishonch hosil qilgan. Fridrix Fröbel tomonidan ishlab chiqilgan didaktik o'yinlar tizimi turli o'yinchoqlar, materiallar (to'p, kublar, to'plar, silindrlar va boshqalar) bilan o'yinlarni o'z ichiga olgan. Ko'pgina didaktik o'yinlarning majburiy elementi Froebel tomonidan yozilgan she'rlar, qo'shiqlar, qofiyali ertaklar edi. Maktabgacha ta'limning birinchi mahalliy pedagogik tizimlaridan biri muallifi E.I.Tixeeva didaktik o'yinlarga yangi yondashuvni e'lon qildi. Tixeevaning fikriga ko'ra, ular (didaktik o'yinlar) o'qish, suhbat, rasm chizish, qo'shiq aytish, gimnastika va mehnat bilan bir qatorda bolalar bilan tarbiyalash va ta'lim ishlarining tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Taklif etilayotgan E.I.dagi o'quv vazifalari. Tixeeva o'yinlari tashqi sezgilarni, bolaning hissiyotlarini mashq qilishdan tashqariga chiqadi. Ular aqliy operatsiyalarni shakllantirish (taqqoslash, tasniflash, umumlashtirish), nutqni takomillashtirish (lug'atni boyitish, ob'ektlarni tasvirlash, topishmoqlar yaratish), masofa, vaqt, makonda harakat qilish qobiliyatini rivojlantirishni ta'minlaydi. Ushbu vazifalarni hal qilish (xotira, e'tibor, muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish) o'yinlar mazmunini o'zgartirishni, didaktik materiallar arsenalini kengaytirishni talab qildi.

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th March, 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

Didaktik o'yinlarning mazmuni tabiat dunyosining barcha boyligi, ijtimoiy aloqalar, inson tomonidan yaratilgan ob'ektlar bilan atrofdagi hayot edi. Tiheeva didaktik materiallarni, bosma stol o'yinlarini ishlab chiqdi, ular bugungi kunda ham maktabgacha ta'lim muassasalarida qo'llaniladi. Sovet pedagogikasida didaktik o'yinlar tizimi 1960-yillarda sensorli ta'lim standartlarini ishlab chiqish bilan bog'liq holda yaratilgan. Uning mualliflari taniqli o'qituvchilar va psixologlar: L.A.Venger, V.N.Avanesova va boshqalar. V.N. Avanesova didaktik o'yinni tarbiyaviy ishning muhim vositasi deb hisobladi. L.A. Venger sensorli ta'lim uchun didaktik o'yinlar tizimini ishlab chiqdi, u bolalarni ob'ektlarni, ularning turli xil xususiyatlari va munosabatlarini (rangi, shakli, o'lchami, kosmosdagi joylashuvi) aniq, to'liq va ajratib olishga o'rgatish edi. Yaqinda olimlar Z.M. Boguslavskaya, O.M. Dyachenko, E.O.Smirnova va boshqalar tafakkur jarayonlarining tashabbuskorligi, shakllangan aqliy harakatlarning yangi mazmunga o'tishi bilan ajralib turadigan bolalar intellektini har tomonlama rivojlantirish uchun o'yinlar turkumini yaratish yo'lidan boradi. Bunday o'yinlarda ko'pincha qat'iy qoidalar yo'q, aksincha, bolalar muammoni hal qilish yo'llarini tanlash zarurati bilan duch kelishadi. Maktabgacha pedagogikada didaktik o'yinlarning ob'ektlar bilan o'yinlarga, ish stoli bosma va og'zaki o'yinlarga an'anaviy bo'linishi rivojlangan. Ob'ektlar bilan o'yinlar o'yin materiallari, mazmuni, tashkil etilishi jihatidan juda xilma-xildir. Didaktik material sifatida o'yinchoqlar, haqiqiy narsalar, tabiat ob'ektlari qo'llaniladi. Ob'ektlar bilan o'yinlar turli xil o'quv vazifalarini hal qilishga imkon beradi. Stolda chop etilgan o'yinlar mazmuni, o'quv vazifalari va dizayni jihatidan xilma-xildir. Ular bolalarning atrofdagi dunyo haqidagi g'oyalarini aniqlashtirish va kengaytirishga, bilimlarni tizimlashtirishga va fikrlash jarayonlarini rivojlantirishga yordam beradi. Stolda bosilgan o'yinlar keng tarqalgan bo'lib, tasvirlangan ob'ekt yoki syujet bir necha qismlarga bo'lingan bo'linadigan rasmlar, katlama kublar printsipiga muvofiq tashkil etilgan. So'z o'yinlari o'quv muammosini hal qilish jarayoni aqliy rejada, g'oyalar asosida va vizualizatsiyaga tayanmasdan amalga oshirilishi bilan ajralib turadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

- 1.Vasila Karimova "Salomatlik psixologiyasi". -T.: 2005
- 2.Olimjonova, Z. B. Q. (2022). MAKTABGACHA TA'LIM YOSHIDAGI BOLALAR EMOTSIONAL SOHASI PSIXOFIZIOLOGIYASINING ASOSIY XUSUSIYATLARI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(5).

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th March, 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

3. Нарметова, Ю. (2014). Кўзи ожиз ва заиф кўрувчи болалар психологик хусусиятларининг ўзига хослиги.

4. Нарметова, Ю. (2022). Психосоматик беморларда эмоционал–невротик бузилишлари ва уларга психологик ёрдам кўрсатишнинг ўзига хослиги. Общество и инновации, 3(2/S).

5. Нарметова, Ю. (2016). Вопросы организации психологической службы в перинатологии и родовспоможении. Фан ва жамият.

6. Назарова, З. (2023). ПСИХОСОМАТИК КАСАЛЛИКЛАРДА ПСИХОКОРРЕКСИЯ ВА ПСИХОПРОФИЛАКТИКА УСУЛЛАРИ. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(6).

7. Zarnigor, N. (2022). TIBBIY PSIXODIAGNOSTIKADA KOGNITIV FUNKSIYALAR DIAGNOSTIKASI MUAMMOSI. THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY, 1(3).

8. Raxmatjonqizi, N. (2023). KASALLIKKAMUNOSABATTLARIVAULARNIN GTAHLILI. Scientific Impulse, 1(6).

9. Boysoatovna, R. R., & Muxayyo, A. (2023). TIBBIYOT XODIMLARI O'RTASIDAGI IJOBIY MUHITNI YARATISHGA QARATILGAN PSIXOLOGIK TAVSIYALAR. Scientific Impulse, 1(6).

E- Conference Series

Open Access | Peer Reviewed | Conference Proceedings

E- CONFERENCE
SERIES